

Thesis Title	Border Riverscape: Negotiating Space and Identity Construction of the Long-distance River Traders Under the Mekong Subregional Trade Regime	
Author	Mr. Jakkrit Sangkhamanee	
Degree	Master of Arts (Sustainable Development)	
Thesis Advisory Committee	Lecturer Dr. Pinkaew Laungaramsri	Chairperson
	Professor Dr. Anan Ganjanapan	Member
	Lecturer Dr. Charnvit Kasetsiri	Member

ABSTRACT

Mekong border trade is currently undergoing a period of change where many agencies across the borders have been impacted physically and structurally. This research takes a critical look into the transborder trade operations between Thailand and Laos with the focus on the riverine activities along the Mekong border, and at its related towns of Chiang Khong in Thailand and Houaysai and Luang Prabang in Laos. By exploring several changes and adaptation that has occurred at the subregional, national, and local levels, it shows how the pragmatic practices of negotiation among different actors have been performed within the Greater Mekong Subregion (GMS) trade regime. Moreover, it shows the contested significance and meaning of the river border that are being defined and challenged by varied agencies at different times and levels.

In addition, this research is aimed to depict the successes and failures of negotiation of each trade-related agency. The research employs certain cases for the analysis of border practical and ideological negotiations, such as the construction of a new deep-water port, the emergence of customs brokers and new generations of Thai

grocery suppliers, the evasion of *Mekhong* whisky to the new arrival *Lancang* beer in Chiang Khong, and the establishment of Chinese market in Houaysai, Laos. With such study cases of local practices under the dynamics of rapid trade and river development, it seeks to express the shifting power relations within trade regulations. Furthermore, the study brings to light the specific case of the Lao long-distance river traders and their itinerant operation along the course of the Mekong river and across the line of Mekong border. The case shows how the traders can negotiate with other agencies and with the new-implemented structure both in the trade regulatory regime and with the illicit operation of night smuggling of goods in Luang Prabang. Lastly, it illustrates the lives of river borderlanders' relations and identities that form the significant part of transborder trade in Mekong border riverscape.

The research found that the complex trade relations based on social connections across the border have placed different agencies on both sides of the border in different positions where they can make use of unequal power relations differently. It showed that border is not a homogenous space, but filled with assorted social strata of people. Hence the implementation of any border regulation would impact people distinctively. It further argues that within the transitional period of cross-border trade regulation, while some people can manipulate their own social and other sorts of capitals to further benefit themselves, still there are also others who have been left behind and marginalized from the new implementation of GMS regulation and local control. The Mekong as both a border and the river is a unique space where people make use of its border porosity and fluidity of river for their livelihood in many aspects. The Mekong traders are not only a part of the border riverscape, but also active agents in defining and redefining the significance of the Mekong itself through their own identity construction.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   นทีทัศน์ชายแดน: พื้นที่ของการต่อรอง และการสร้างอัตลักษณ์ของ
ผู้ค้าทางเรือระยะไกล ภายใต้ระบอบการค้าอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ผู้เขียน   นายจักรกริช ตั้งขมณี

ปริญญา   ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์	กรรมการ
อาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การค้าชายแดนในแม่น้ำโขงในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง โดยมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งในทางกายภาพและในเชิงโครงสร้าง งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเชิงวิพากษ์ถึงการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและลาว โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการค้าในแม่น้ำโขงและชุมชนทางการค้าบริเวณพรมแดนของทั้งสองประเทศ เช่น เมืองเชียงทองในประเทศไทย เมืองห้วยทรายและหลวงพระบางในประเทศลาว จากการสำรวจถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และการปรับตัวที่เกิดขึ้นทั้งในระดับอนุภูมิภาค ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น งานศึกษาชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติที่หลากหลายที่ใช้เพื่อการต่อรองของตัวแสดงต่างๆ ในระบอบการค้าอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง นอกจากนี้ งานชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการช่วงชิงความหมายและความสำคัญต่อพรมแดนแม่น้ำ ซึ่งถูกนิยาม ช่วงชิง และตอบโต้โดยตัวแสดงระดับต่างๆ ต่างกรรมต่างวาระ

นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว งานชิ้นนี้ยังเสนอภาพของความล้มเหลวของการต่อรองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้า ท่ามกลางสภาวะการณ์ของการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว งานวิจัยได้ยกกรณีศึกษาเพื่อการวิเคราะห์ถึงการต่อรองทั้งในระดับวิถีปฏิบัติและในระดับของอุดมคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้า ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ การปรากฏตัวของผู้ดำเนินธุรกิจติดต่อประสานงานด้านศุลกากร การเปลี่ยนผ่านของเจ้าของร้านค้าชายฝั่งสู่คนรุ่นใหม่ การไหลบ่าเข้ามาของเบียร์ลาวทางท่ามกลางความนิยมที่ถดถอยลงของสุราแม่โขง ตลอดจนการเกิดขึ้นของตลาดจีนในเมืองห้วยทรายของลาว ด้วยกรณีศึกษาการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในชุมชนการค้าข้ามพรมแดนดังกล่าว บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าและโครงการการพัฒนาแม่น้ำที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว งานชิ้นนี้มุ่งที่จะนำเสนอถึงการถ่ายโอนและเปลี่ยนผ่านของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เกิดขึ้น ท่ามกลางบริบทของการควบคุม

จัดการการค้า งานชิ้นนี้ยังให้ความสนใจเฉพาะกับการศึกษาถึงผู้ค้าทางเรือระยะไกลและวิถีปฏิบัติทางการค้าของผู้ค้าชาวลาเวนเหล่านั้น ทั้งที่ดำเนินอยู่ตามลำน้ำโขง และข้ามพรมแดนแห่งรัฐชาติกรณีศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงกระบวนการวิธีทั้งในรูปแบบและนอกรูปแบบ ที่ผู้ค้าทางไกลเหล่านั้นเลือกใช้ บนนัยยะของการต่อรองกับตัวแสดงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางการค้า และต่อโครงสร้างทางการค้าแบบใหม่ที่มีผลกระทบต่อตัวผู้ค้าเอง ท้ายสุด การศึกษาชิ้นนี้พยายามที่จะเสนอภาพครรถองชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้คนชุมชนพรมแดนแม่น้ำ ตลอดจนการสร้างของอัตลักษณ์ของผู้คนเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการดำเนินการค้าข้ามพรมแดนภายใต้บริบทของการศึกษาที่ทศน์ชายแดนแม่น้ำโขง

การศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ทางการค้าอันสลับซับซ้อนซึ่งสถาปนาขึ้นบนโครงข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนได้จัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตัวแสดงทั้งสองฝั่งของพรมแดนแม่น้ำไว้ในสถานะที่แตกต่างกัน อันทำให้ตัวแสดงสามารถฉายใช้ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมดังกล่าวนี้ไปได้มากหลายมรรควิธีต่างกันไป นั่นแสดงให้เห็นว่าพื้นที่พรมแดนของรัฐชาตินั้นมิได้เป็นอาณาบริเวณที่ซึ่งมีความเป็นหนึ่งเดียว แต่ทว่าประกอบไปด้วยผู้คนมากมายที่มีระดับทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการนำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพรมแดนใดๆ ไปปฏิบัติ ย่อมนำมาซึ่งผลกระทบต่อผู้คนที่พรมแดนแตกต่างกันไป งานชิ้นนี้เลือกที่จะเสนอว่า ท่ามกลางช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านในการจัดการการค้าข้ามพรมแดนแม่น้ำนั้น มีผู้คนจำนวนหนึ่งที่สามารถปรับใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมหรือทุนอื่นๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับคนได้ แต่กระนั้น ก็มีผู้คนจำนวนหนึ่งอีกเช่นกันที่ถูกละเลย และถูกผลักให้อยู่ในสถานะชายขอบจากการดำเนินนโยบายของระบอบการค้าอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและการควบคุมจัดการการค้าในระดับท้องถิ่น ในที่นี้เอง “แม่โขง” ทั้งในฐานะของแม่น้ำและความเป็นเส้นพรมแดนจึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ที่ผู้คนเลือกใช้ความทะลุปรุโปร่งของพรมแดน และการไหลลื่นไม่หยุดนิ่งของแม่น้ำ เพื่อการดำเนินชีวิตได้หลายลักษณะ ผู้ค้าทางเรือระยะไกลเองจึงมิใช่เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งของนทีทศน์ชายแดน หากแต่ว่า ยังเป็นตัวแสดงสำคัญในการนิยามและสร้างความหมายใหม่ อันย้าให้เห็นถึงความสำคัญของพรมแดนแม่น้ำ ผ่านทางการก่อร่างสร้างอัตลักษณ์ของตนที่สัมพันธ์กับแม่น้ำโขง